

نوروزیه

نوروز فراز آمد و آن فرّ جوانیش
زیبا نه بدان روی که بشناخت توانیش
گل در قدمش چون نهد سر، که دگر بار
با دولت او رفت زسر، خواب جوانیش
خندید شکوفه به رخ باغ و عیان شد
زان خنده مستانه، اسرار نهانیش
هم باغ بیفکند به پر فرش زمرد
هم کوه بیفکند زسر بُرد یمانیش
از دولت فروردین، گویی به سر آمد
افسردگی و سردی و پیری و جوانیش
پیمان شکنی رسم جهان است و جهان را
هرگز نتوانی به یکی جای نشانیش
گیتیت یکی بنده بدخوست مخوانش
زیرا ز تو بدخو بگریزد چو بخوانیش
ناکس به توم جز محنت و خواری نرساند
گرتو به مثل بر فلک و ماه رسانیش

(حکیم احمد علی رجایی بخاراچی)

خبرنامه

شماره 19

زیر نظر مدیر قطب علمی

قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان

شماره نوزدهم - زمستان 1390

مشهد - میدان آزادی - پردیس دانشگاه فردوسی مشهد

صفحه خانگی: www.cef.ir

تلفکس: 8796837 - 0511

چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

طراحی و صفحه‌آرایی: مرضیه دلیری اصل

همکاری برای تهیه مطالب: اعظم جنتی فر

قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان

جمع خوانی دوشنبه‌ها در قطب علمی

از حدود 6 سال پیش در قطب علمی عصرهای دوشنبه جلسات بیهقی خوانی و پس از تمام شدن بیهقی اسرارالتوحید خوانی دایر بوده است. مطلب زیر نوشته یکی از مستمعان علاقه مند و هنرمند این جلسه یعنی آقای علی اکبر مروجان است که در آخرین جلسه اسرارالتوحید خوانی سال تحصیلی گذشته در جمع دوستان شرکت کننده قرائت شده است.

به نام خداوند جان و خرد

«دوشنبه‌ها»

علی اکبر مروجان

جمع خوانی تاریخ بیهقی بسیار پر ثمر بود. برای ما که شنونده بودیم به تعبیر شمس تبریزی، جان پروردن بود و برای اساتید گرانقدر جلسه، علاوه بر انتقال دانش و تجارب و اندوخته‌های علمی و فرهنگی، طرحی نو در افکندن، طرحی که بیش از چهار سال خلوت و جلوت آنان را فرا گرفت و سرانجام به بار نشست و حاصل داد و حاصل کار هم نقطه عطفی بود برای این شاهکار شگرف و بی دلیل نثر فارسی.

تصحیحی دیگر از تاریخ بیهقی مشحون به نکاتی بدیع و مستند به نسخی نو یافته، با سعی دو دانشور سختکوش و بلند همت خراسانی، استاد دانشمند، دکتر محمد جعفر یاحقی و استاد فرهیخته مهدی سیدی، که نقاب از رخساره گنجینه‌ای ماندگار برگرفتند و دل شدگان را به تماشای ریاحین بردند و دریغا که آسیب روزگار فرصت تأمل و تماشای در تمامی اوراق زرین این گنج شایگان را از مشتاقان گرفت.

چراغ دوشنبه‌ها از فرّ و فروغ تاریخ بیهقی و به مدد سعی مستمر و زحمات بی دریغ اساتید تابان بود تا به فرجام رسید و نوبت اسرار شد، فی مقامات الشیخ ابی سعید.

دوشنبه‌های بوسعید چیزی کم از دوشنبه‌های بوالفضل نداشت، ادبیات و تاریخ همچنان بر قرار و شاهد عرفان بر دوام. و حبّذا نفس گرم پیران خراسان که از پس قرن‌ها هنوز هم

سوز و حرارت سخن آنان روشنی را به ارمغان می‌آورد و چه زیبا سرود حضرت مولانا که: «کار مردان روشنی و گرمی است» و چون حدیث روشنی، به میان آمد، دریغ است که یادی نکنیم از آن دانشمند وارسته و بزرگی که نام و محتوای اغلب آثارش روشنی بخش بود: «چشمه روشن»، «روان‌های روشن» و ... درست حدس زده‌اید، زنده‌یاد دکتر غلامحسین یوسفی را می‌گویم آری، «شب خانه روشن می‌شود چون یاد نامت می‌کنم» و دوشنبه‌ها هم مأوای فرهنگی ما مکانی است که کتابخانه اهدایی آن عزیز سفر کرده را در بر گرفته و سرشار از یاد و خاطره اوست و راستی را که زنده یاد دکتر غلامحسین یوسفی ادبیات مجسم بود.

دوشنبه‌ها، خراسان که چنان نگینی در حلقه فرهنگ کهن و انکار ناپذیر ایران می‌درخشد، وسعت می‌گیرد، مرزهای اعتباری از میان می‌رود و حقیقت ماجرا در پهنه‌ای فرهنگی آشکار می‌شود، دیگر دیواری در میان نیست و پیوند وثیق مشترکات اصیل انسانی از رابطه قلب‌ها سخن می‌گوید.

در فضایی که مکان گم شده از وسعت آن

می‌روم سوی قرونی که زمان برده ز یاد ...

دوشنبه‌ها خراسان بزرگ از اعماق قرون سر بر می‌کشد و با تمام خاطره‌هایش، با تمام فراز و فرودش و به بلندای قامت تاریخی و فرهنگی‌اش در برابر مشتاقان مجسم می‌شود اما این

گهرخیز می‌گویند زندگی کرده‌اند و با این وصف ذکر هر خاطره‌ای ما را هم به ژرفای قرون و اعصار می‌برد و بی‌حجاب و حائل زمان بوسعید با ما سخن می‌گوید و همان‌طور که سخن او که به تعبیر آن بزرگ «مشتی کلام زنده» است که «جان دارد»، تاریخ هم زنده و گویا؛ زمینه و بستر سخن را در برابر دیدگان ما آشکار و عیان می‌کند و در عین البیانی شگفت‌آور، شنیدن با دیدن برابری می‌کند.

دوشنبه‌ها تا حدودی با زحمات مستمر و بی‌دریغ بزرگان آفاق فکر و فرهنگ و فضیلت آشنا می‌شویم و از جمله با ربع قرن کوشش پر ثمر استاد دانشمند جناب دکتر شفیع کدکنی در تصحیح همین کتاب *اسرار التوحید*، با آن مقدمه مفصل که مثل همیشه و همانند دیگر آثار پژوهشی استاد، راهگشا و روشنگر است و با آن همه تعلیقات سودمند (اعم از تعلیقات کلی، جغرافیایی و تعلیقات مربوط به اعلام تاریخی و اقوال بوسعید و مشایخ) که از جهات عدیده‌ای در خور تأمل فراوان است.

ادبیات همان‌طور که برخی از صاحب‌نظران اعتقاد دارند در گذشته‌ها، بار اندیشه را نیز بر دوش می‌کشید بنابراین، ادبیات کلاسیک ایران، خاصه متون برجسته و معتبر آن، آینه تمام‌نمای فرهنگ درخشان ایران است و با این فرض تک‌ساحتی نیست که ساحات مختلفی در متن آن به هم می‌رسند و با هم پیوندی ناگسستنی دارند و درک و دریافت این نکته مهم مستلزم آن است که از مقوله‌های ادب و اندیشه و عرفان و تاریخ تصور درستی داشته باشیم و صعوبت کار آنجا آشکار می‌شود که طالب حقیقت باشی. فی‌المثل در باب تاریخ مگر بارها، اساتید ارجمند، از قول زنده یاد ایرج افشار یادآوری کرده‌اند که تاریخ ایران کتابی است که هر برگ آن در بیابانی افتاده است و ناگفته پیداست که خواندن اوراق زرین این کتاب شگرف با چنین فرضی، رنج و ریاضتی مضاعف می‌طلبد. وانگهی زمانی که با تحمل زحماتی طاقت فرسا یک سطر از

موضوع به همین سادگی‌ها نیست عمری زحمت و کوشش مداوم اساتید دانشمند و دلسوز جلسه، پشتوانه این کار است و از بخت بلند ماست که از خلال خاطره‌های زنده و ملموس چنین منظری از خراسان را به تماشا می‌نشینیم.

دوشنبه‌ها خاک خراسان بویا می‌شود و بوی عشق می‌دهد. زمان و مکان نقاب هزار ساله از رخ بر می‌گیرند و در جمله جمله اسرار التوحید هم‌چنان که در تاریخ بیهقی کوچه به کوچه به گشت‌وگذاری دل خواسته خراسان را می‌گردیم و می‌بینیم.

دوشنبه‌های بیهقی فرصتی بود بسیار مغتنم برای تماشا و دیدن ایران کهن و دوشنبه‌های بوسعید دولت دیدار با جان روان پاک انسانی را هم برای ما به ارمغان آورد.

ای بستگان تن به تماشای جان روید

زیرا رسول گفت تماشا مبارک است

«مولانا»

خراسانی که در این جلسات با آن آشنا شده‌ایم سیمایی تماشایی دارد و همین خراسان است که ایران عزیز و تمدن و فرهنگ غنی و سرشار آن را برای ما آینه‌داری می‌کند.

دوشنبه‌های بوالفضل ملتقای تاریخ و ادبیات بود و ارتباط وثیق میان این دو مقوله حتی اگر برای برخی روشن نبود چونان آفتاب نیمروز آشکار شد. اما وقتی صحبت از خواندن اسرار التوحید مطرح شد شاید نقش تاریخ و پرتوافکنی آن در زوایای متنی عرفانی، آن‌چنان که در تاریخ بیهقی نمود بارزی داشت، بعید می‌نمود و طرفه آنکه دیدیم تاریخ در اینجا هم نقشی چشمگیر دارد.

تاریخ در دوشنبه‌ها صرفاً گزارش خشک و رسمی و بی‌روح نیست که زنده و ملموس است گوشه و کنار زندگی و محیط پیرامون ماست که ظرائف و لطائف آن را باید دید و حفظ کرد. دوشنبه‌ها، آنچه از تاریخ ایران می‌شنویم دلنشین است چه آن که اساتید با نکته‌ها و مطالبی که از تاریخ این سرزمین

می‌آورد و اصلاً اگر به متد و روش قائل باشیم راه کار همین است.

باری، دوشنبه‌ها ما از همین راه به سیر و سفر می‌رویم و «هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست». و سیمای راستین ادبیات آشکار می‌شود. و دیگر فاصله‌ای میان تاریخ و ادبیات و عرفان و اندیشه نیست که زمزمه وحدت از جویبار عشق به گوش جان می‌رسد و هم از این روست که سراسر هفته از شوق انتظار لبریز است و دوشنبه‌ها سرشار می‌شویم. سرشار از «دانایی و نیکویی و زیبایی».

دوشنبه‌ها نگاه ما تعدیل می‌شود و معدل فرهنگ ایران با وضوح و روشنی مجسم می‌شود و در این نگاه اعتدالی، خرد و معرفت در محور همنشینی از ژرف ساخت‌های فرهنگ ایران با ما سخن می‌گویند سخنی که در زمانه ما به کار می‌آید و برای زندگی که به تعبیر دکتر محمد علی اسلامی‌ندوشن «هنر باریکی» است درس‌ها دارد و سرشار از نکته‌هاست و «نکته‌ها چون تیغ پولادست تیز».

دوشنبه‌ها، تاریخ، برای عرفان راهگشاست و همان‌طور که در خواندن تاریخ بی‌هقی روشن‌گر بود در جمع خوانی اسرارالتوحید هم به مدد مشتاقان می‌آید و ما را با مجلسیان بوسعید همراه می‌کند.

نکته‌ای که شاید بیشتر در جلسات جمع‌خوانی اسرارالتوحید تداعی می‌شد همین پیوند و ارتباط وثیق مقوله‌های ادب و

برگی نو یافته خوانده شود. دیگر بیان ماجرا بوی زندگی می‌دهد و ذکر خاطره‌ای تاریخی، رنگی دیگر دارد که البته فقط باید از اهلش بشنوی و آن‌گاه آشکارا می‌بینی که این بیابانها، هامونی قفر و بی‌حاصل نیست که منزلگاه درنگ و تأمل است و همان‌طور که زنده یاد منوچهر آتشی خطاب به کویر سروده بود: «در تو هر شتاب منزلش درنگ!» و به تعبیر مولانای بزرگ:

کرانی ندارد بیابان ما

قراری ندارد دل و جان ما
و جان کلام این است که باید عاشق باشی و سودای ذره ذره این آب و خاک را داشته باشی تا بیابانی با تو هم سخن شود. همیشه رازی بزرگ دغدغه ذهنی‌ام بود که چگونه قلم برخی از بزرگان، صرف نظر از افاضه علمی، دلنشین است برای من، همیشه خواندن نوشته‌ها و آثار بزرگانی همانند زنده یادان دکتر یوسفی، دکتر محبوب، دکتر زرین‌کوب و دکتر ریاحی و استاد ارجمند ایرج افشار و برخی از بزرگانی که ستاره وجود نازنین‌شان بر سپهر فرهنگ و هنر ایران فروزان باد؛ همواره مسرت بخش و دلپذیر بوده است و راز این نکته برایم سر به مهر بود تا آنکه در سفری علمی، در توس، که جمع مشتاقان از فیض سخنان روحبخش و جان‌پرور استاد دانشمندمان، جناب دکتر یاحقی، بهره‌مند بودند، ایشان با ذکر خاطره‌ای از دکتر محبوب به نکته‌ای بسیار مهم اشاره کردند که آن استاد بزرگ، در یکی از آخرین سفرهایشان به خراسان، قدری از خاک حوالی آرامگاه توس را با خود به یادگار بردند. و هم در نوشته‌ای از جناب دکتر یاحقی خواندم که زنده یاد دکتر زرین‌کوب در اواخر عمر پربارشان و هنگامی که در تدارک نوشتن اثری درباره عطار بودند شوق دیدار نیشابور داشتند که چند روزی تنها در زادگاه عطار به سر برند و آنگاه سرشار از شوری شگرف از بازتاب احوال شوریده نیشابور دست به کار نوشتن شوند و اینگونه است که حاصل کار مشتاقان را به وجد

سیدی هستیم که بی منت و بی دریغ برای فرهنگ و ادب ایران همواره فداکاری می‌کنند و به یمن حضورشان درخت معرفت در این دیار همچنان پر حاصل است و سایه‌افکن.

ای خدا این وصل را هجران مکن

سرخوشان عشق را نالان مکن

باغ جان را تازه و سر سبز دار

قصد این مستان و این بستان مکن

بر درختی کاشیان مرغ توست

شاخ مشکن، مرغ را پران مکن

نیست در عالم زهجران تلخ تر

هر چه خواهی کن ولیکن آن مکن

خاطره محقق ژاپنی

از

قطب علمی فردوسی‌شناسی

خانم ماساکو چیبا محقق پیونده ژاپنی که برای تکمیل مطالعات خود در زبان و ادبیات فارسی طی نزدیک به دو سال گذشته مهمان قطب علمی بود، سرانجام با دوستان خود در دانشگاه فردوسی مشهد بدرود گفت و به ژاپن بازگشت. خانم چیبا در نامه‌ای تقریباً احساس خود از دوسال زندگی در این قطب علمی را با زبان و انشایی صمیمانه به قلم آوردند که عین مطلب ایشان را در زیر می‌خوانید:

هدف اصلی من از آمدن به ایران، آشنایی بهتر و بیشتر با مخزن الاسرار نظامی بود، که در دوره تحصیلم در انگلیس بر روی مینیاتورهای آن تحقیق می‌کردم. در آن زمان هنگامی که مخزن الاسرار را می‌خواندم همیشه نگران بودم که مبادا دریافت من از آن، نادرست باشد. این نگرانی و شوق به آشنایی بیشتر با نظامی و ادبیات فارسی باعث شد که راهی ایران شوم.

عرفان و اندیشه و تاریخ بود و اگر به عنوان پژوهشی «مسئله محور» به این موضوع نگاه کنیم شاید اهمیت ارتباط تاریخ و ادبیات خاصه آنجا که مباحث عرفانی مطرح می‌شود مهمتر باشد هر چند به زعم برخی از صاحب نظران، عرفان را باید در مقوله الاهیات بررسی کرد اما با توجه به گستردگی ادبیات ایران و شمول آن بر امهات متون عرفانی باید در این پرسش تأمل کرد.

در جلسات اسرارالتوحید، تاریخ با همان شیوه زنده و ملموس، دو نتیجه بسیار مهم داشت: تبیین بستر تاریخی متن، تا آنجا که خود را در مجلس بوسعید می‌یافتیم و انگار مخاطب او بودیم و این خود نکته بسیار مهمی است و اصولاً حس مخاطب در فهم مطلب اهمیت دارد نکته دیگر آشنایی با فرهنگ ایران بود و تأمل در معدل این فرهنگ که خردورزی و معرفت را با هم و بی‌هیچ تقابل و منافاتی برای بشریت به ارمغان آورده است و نهایتاً اینکه ادبیات ما آیینة فرهنگ ماست در جامعیت کم نظیرش و در نوشته‌ای از دکتر حسین معصومی همدانی با عنوان «درک تاریخ» که در گرامیداشت خاطره زنده یاد ایرج افشار بازتاب یافته شنیدنی است.

اگر دکتر معصومی در این نوشته به مخاطب خود می‌گوید «ممکن است بگوئید من اغراق می‌کنم» و یا از عباراتی مشابه این عبارت که حکایت از اعجاب خواننده و نشان از عدم تغییر بنیادی نگاه دوران جدید به مقوله تاریخ دارد، استفاده می‌کند، در واقع به مطلبی اشاره دارد که حتی برای فضای فرهنگی جامعه نیز ثقیل و سنگین است. اما همین نکته در دوشنبه‌ها برای ما مکرراً مطرح و تثبیت شده و در واقع در این جلسات نگاه ما به تاریخ از دید متعارف فراتر رفته است و تماشای چشم‌انداز بیکران ادبیات ایران در «پیوند با تاریخ» آن‌گونه که زنده است و با زندگی در پیوند است و هر گوشه زندگی در آن معنا می‌یابد، کار ساده‌ای نیست و این همه را مدیون همت والای استاد گرانقدر جناب آقای دکتر یاحقی و جناب استاد

در این مدت 22 ماهه که در ایران بودم، خاطرات و یادگارهای خوش و گاهی سختی داشتم و فکر می‌کنم چیزهایی که از زندگی در اینجا یاد گرفتم برای تمام عمر در ذهنم باقی بماند. در این فرصت می‌خواهم از همه کسانی که در این تجربه‌ها با من بودند تشکر کنم.

اول از همه باید از دکتر یاحقی تشکر کنم. شاید اگر کمک‌های ایشان و آشنایی با ایشان نمی‌بود من هرگز نمی‌توانستم به ایران بیایم. من از همان ابتدا که در ژاپن بودم، چه با دادن ایمیل و چه وقتی که در ایران بودم برای ایشان زحمت درست کردم. آقای دکتر یاحقی خیلی خیلی آدم مهربان و دلسوزی است. ایشان با وجود مشغله و کار زیاد چند باری مرا به گردش بردند و به من خیلی خوش گذشت. خانواده ایشان بخصوص خانم دکتر بوذرجمهری هم به من خیلی محبت و با من بسیار مهربان بودند.

به لطف دکتر یاحقی من با یکی از دانشجویهای دکتری ادبیات فارسی؛ خانم زهره هاشمی آشنا شدم و با کمک او توانستم تا حدود زیادی درکم را از مخزن‌الاسرار روشن‌تر و درست کنم. در کنار خواند مخزن‌الاسرار با کمک دکتر هاشمی کمی هم مرزبان‌نامه و عجایب‌المخلوقات خواندم. غیر از خواندن این متن‌ها با دکتر هاشمی درباره مسائل مختلفی صحبت می‌کردم و در ضمن این صحبت‌ها، آگاهی زیادی از زندگی و فرهنگ مردم ایران به دست آوردم. دکتر هاشمی برای من مثل یک دوست بود. از او به خاطر دوستی و لطفی که به من داشت به اندازه کل دنیا تشکر می‌کنم.

آقای دکتر راشد نیز درباره معنی بعضی از ابیات دشوار نظامی کمک زیادی به من کردند. ایشان در پاسخ به هر سؤال من، بیت‌های زیادی را از حفظ می‌خواندند که برای من خیلی جالب و خوشایند بود و به نظر من ایشان «فرهنگ شعر زنده‌ای» هستند. از کلاس درس مثنوی ایشان من چیزهای زیادی یاد گرفتم که فکر می‌کنم هیچ‌وقت یا حتی تا آخر عمرم فرصت یادگیری چنین چیزهایی را نداشته باشم. هر وقت که مثنوی بخوانم یاد دکتر راشد و کلاس‌های مثنوی خوانی خواهم افتاد. غیر از این من به لطف آقای دکتر راشد توانستم به نسخه خطی کتابخانه تبریز به راحتی دسترسی پیدا کنم. از آقای دکتر راشد به خاطر زحمت و لطفشان خیلی تشکر می‌کنم.

خانم جنتی فر هم به من لطف کردند و کتاب‌های خودشان را به من دادند و همیشه با من مهربان بودند و از ایشان خیلی تشکر می‌کنم.

باید از آقای شهریار هم تشکر کنم که به من خیلی لطف داشتند. ایشان اولین کسی بودند که خبر زلزله در ژاپن را به من دادند. در جلسه‌هایی که در قطب تشکیل می‌شد حضور آقای شهریار به من دلگرمی می‌داد.

من چندین بار هم به کتابخانه آستان قدس رفتم که دکتر هاشمی و دوستانش در یافتن کتاب‌هایی که می‌خواستم به من کمک زیادی کردند و کارمندان بخش کپی هم به من خیلی لطف کردند.

از تمام مدتی که در ایران بودم یادگارهای خوشی داشتم که همراه خود به ژاپن می‌برم و یاد همه آدم‌هایی که در اینجا با آنها آشنا شده‌ام برای همه عمر در ذهنم خواهم داشت. خیلی دلم می‌خواهد باز هم به ایران بیایم و آرزو دارم که بتوانم ارتباطی بین دانشگاه مشهد و توکیو ایجاد کنم.

باتشکر

ماساکوچیپا

اخبار قطب و گروه

جلسه دکتر محمد جعفر یاحقی به عنوان مدیر قطب انتخاب شد. و مقرر گردید به پیشنهاد دفتر قطبهای علمی دو تن دیگر از بیرون دانشگاه برای عضویت در شورای قطب علمی معرفی شوند.

طرح مشترک قطب علمی و دانشگاه علوم پزشکی مشهد در مسیر چاپ

قطب علمی با مشارکت استادان دانشگاه علوم پزشکی مشهد طرح پژوهشی «آموزش پزشکی در متون فارسی» را آغاز کرده‌اند که بخش اول آن با عنوان «نیک آموز پزشکی، آموزش پزشکی در شاهنامه» به پایان رسیده که اینک با همین عنوان در چاپخانه علوم پزشکی مشهد در دست چاپ است. مراحل، بعدی کار یعنی آموزش پزشکی در خاقانی و نظامی هم در حال حاضر مراحل پایانی خود را طی می‌کند.

گزارش اعطای جایزه فردوسی

جایزه فردوسی، از طرف قطب علمی فردوسی‌شناسی به دو پژوهش برگزیده پیرامون شاهنامه و فردوسی‌شناسی تعلق گرفت. مراسم تجلیل از دانش‌آموختگان برتر و عضو هیأت علمی برجسته دانشگاه فردوسی، عصر روز پنجشنبه 28 مهر ماه 1390 در سالن 22 بهمن دانشگاه فردوسی، با حضور مسئولان آموزشی و پژوهشی، اعضای بنیاد دانشگاهی فردوسی و جمعی از دانشجویان و خانواده آنها برگزار شد. این مراسم همه سال در آغاز سال تحصیلی و با هدف تجلیل از دانشجویان و استاد برگزیده دانشگاه برگزار می‌شود.

این نشست با سخنان ریاست هیأت مدیره بنیاد دانشگاهی، آغاز شد و از آقای دکتر محمد صالح مصلحیان استاد دانشکده علوم ریاضی به عنوان عضو هیأت علمی برجسته دانشگاه، و

دوره جدید قطب علمی فردوسی‌شناسی

بنا به پیشنهاد دفتر قطبهای علمی وزارتخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی برای دور جدید خود برنامه «مخاطب‌شناسی شاهنامه» را به تفصیل اعلام کرد و قرار شد مطالعات شاهنامه‌شناسی در حوزه مخاطبان صورت گیرد و در آن عملاً تمام بازتابهای شاهنامه اعم از تقلیدها، نظیره‌ها، تأثیرات گوناگون شاهنامه در متون مختلف تا دوران معاصر از نگاه‌های گوناگون موضوع بررسی قرار گیرد. برنامه پیشنهادی قطب علمی با موضوع «مخاطب‌شناسی شاهنامه» مورد تصویب شورای علمی قطبها قرار گرفت و طی نامه شماره 3/1738886 به تاریخ 90/9/6 به دانشگاه ابلاغ شد.

در دوره جدید قطبها، تعدادی از همکاران شاغل و باز نشسته معرفی شدند که بر اساس امتیازات پژوهشی لازم سرانجام اسامی زیر مورد تأیید قرار گرفت و از سوی دبیر شورای قطبهای علمی کشور طی نامه شماره 3/177764 به تاریخ 90/9/9 به دانشگاه ابلاغ گردید:

1- دکتر محمد جعفر یاحقی 2- دکتر محمود فتوحی 3- دکتر مهدی زرقانی 4- دکتر مهدی مشکوة‌الدینی 5- دکتر محمد تقوی 6- دکتر سجاد آیدنلو 7- دکتر مه دخت پورخالقی
از این 7 تن چنان که ملاحظه می‌شود یک تن (دکتر سجاد آیدنلو) از دانشگاه ارومیه به عنوان عضو خارج از دانشگاه و بقیه اعضای دانشگاه فردوسی هستند.

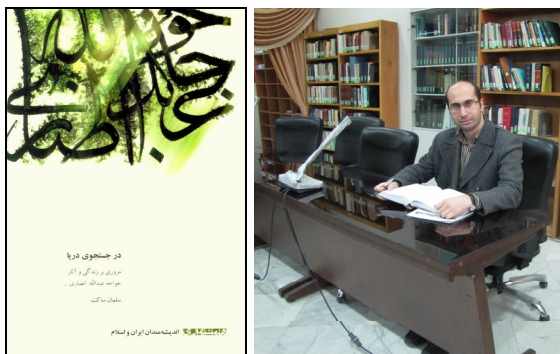
- تشکیل اولین جلسه قطب علمی

نخستین جلسه قطب علمی در دوره جدید ساعت 10 صبح روز سه شنبه 1390/10/13 در دفتر قطب علمی تشکیل شد و ضمن ابلاغ نامه وزیر علوم، تحقیقات و فناوری به حاضران مسائل جاری قطب علمی مورد بحث قرار گرفت. در همین

از دانشجویانی که در دوران تحصیل خود پژوهشی برجسته در زمینه فردوسی‌شناسی و شاهنامه انجام داده باشند، اهدا می‌شود.

کتاب در جستجوی دریا در پنجمین دوره جایزه گام اول برگزیده شد

کتاب *در جستجوی دریا (مروری بر زندگی و آثار خواجه عبدالله انصاری)*، نوشته آقای سلمان ساکت، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی، در پنجمین دوره جایزه گام اول برگزیده شد. در این جشنواره که هر سال از سوی خانه کتاب برگزیده می‌شود، نخستین کتابهای هر نویسنده در حوزه‌های ادبیات خلاق (شعر و داستان)، علوم قرآنی و روایی، علم کلام، اخلاق و عرفان و سیره معصومین و زندگی نامه بزرگان دین مورد داوری قرار می‌گیرد. در پنجمین دوره این جشنواره که آیین افتتاحیه آن در سنج برگزار شد، کتاب *در جستجوی دریا*، در بخش زندگی‌نامه بزرگان دین به عنوان اثر برگزیده معرفی شد.

گفتنی است این کتاب که به سفارش انتشارات همشهری و در سلسله کتابهای «اندیشه‌مند ایران و اسلام» به رشته تحریر درآمده، در پنج فصل تنظیم شده است. در فصل نخست شرایط تاریخی و جغرافیایی خراسان و شهر هرات - زادگاه خواجه عبدالله - و سپس شرایط ذهنی و اجتماعی آنها بازگو شده و در فصل دوم به شرح زندگی خواجه عبدالله و ذکر فراز و فرودهای پیش آمده برای او پرداخته است. فصل سوم به

همچنین دانش‌آموختگان برتر دوره‌های کارشناسی تقدیر به عمل آمد.

در ادامه مراسم، «جایزه فردوسی» که از طرف آقای دکتر محمد جعفر یاحقی مدیر قطب اختصاص یافته به دو پژوهش در زمینه شاهنامه، تعلق گرفت.

این دو اثر که از میان آثار رسیده با نظر مشترک قطب علمی فردوسی‌شناسی و گروه زبان و ادبیات فارسی انتخاب شده بود، عبارت است از:

پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم فاطمه ماه وان با عنوان: «تحلیل ادبی نگاره‌های شاهنامه بر پایه دو نسخه بایسنقری و داوری». مقاله علمی - پژوهشی آقای جواد راشکی علی‌آباد و دکتر جواد عباسی، با عنوان: «عنایت به شاهنامه فردوسی و شاهنامه سرائی در عصر فرمانروایی مغولان بر ایران (بررسی موردی: دو شاهنامه خطی در تاریخ مغول)» که در واقع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای راشکی که زیر نظر قطب علمی فردوسی‌شناسی اجرا شده بود، استخراج شده است. این مقاله در مجله علمی - پژوهشی *جستارهای ادبی*، شماره 169 تابستان 1389 صص 19-44 چاپ شده است. جایزه فردوسی شامل لوحی با امضای رئیس دانشکده ادبیات و علوم انسانی و رئیس هیأت مدیره بنیاد دانشگاهی و یک سکه تمام بهار آزادی بود که به هردو تن اهدا گردید.

«جایزه فردوسی»، که از سوی دکتر محمد جعفر یاحقی، مدیر قطب علمی، به این منظور اختصاص یافته همه ساله به دو نفر

سیاست در ایران پس از اسلام تا قرن ششم» بود، که عمده بحث به شعر این دوره و ارتباط آن با قدرتهای حاکم و تأثیر شعر در حاکمان و سلاطین مربوط می شد. نکته تازه در این سخنرانی این بود که بر خلاف آنچه گفته می شود، شعر مدحی کارکرد روشن اخلاقی دارد، به این معنی که در شعر ستایشی همواره از خصلتهای مثبت انسانی مانند عدالت، سخاوت، شجاعت و مردم نوازی صحبت شده است و این تلویحاً به این معنی بوده است که شاعران خواسته اند ممدوح خود را به داشتن این صفات ترغیب کنند.

سخنران دوم، آقای دکتر سید مهدی زرقانی دانشیار زبان و ادب فارسی بودند که در موضوع «نظر فیلسوفان اسلامی درباره شعر» سخن گفتند و حاصل سخن خود را با پاورپوینت به مخاطبان نشان دادند. بحث ایشان پرداختن به حد و حدود شعر از دیدگاه فلاسفه اسلامی بود که در چهار رویکرد: روان شناسانه، تربیتی - اخلاقی، معرفت شناسانه و زیباشناسانه به طور مجزا مطرح شد و به این دریافت کلی منتهی گردید که شعر در نظر فلاسفه اسلامی کارکرد تربیتی - اخلاقی دارد و می تواند مخاطبان را دلالت کند. فلاسفه به دلیل این که مخاطب شعر عوام و بدنه اصلی جامعه هستند، با وجود آن که با شعر مخالف بودند، نتوانستند آن را کنار بگذارند و همواره از آن برای پیش برد مقاصد خود استفاده کرده اند.

هر دو سخنرانی پرسش و پاسخهای چندی را برانگیخت که به صورت میزگرد، گفتگوی رو در رو انجام شد.

صحبت آخر، سخنرانی یا گزارش خانم فاطمه ماهوان بود از «طرح شاهنامه» یا «Shahnama Project» که از 12 سال پیش در دانشگاه کمبریج انگلستان اجرا می شود. در این گزارش که با پاورپوینت ارائه می شد، خانم ماهوان به پیشینه این طرح و نسخه های مصور شاهنامه که در کتابخانه های سراسر جهان پراکنده است و در قالب این طرح هم اکنون تمامی آنها گردآوری شده و روی اینترنت قرار گرفته است،

معرفی بهترین و تأثیر گذارترین استادان و پیران خواجه اختصاص یافته است. معرفی آثار و نوشته های برجسته مانده از خواجه و طبقه بندی آنها موضوع فصل چهارم است.

در فصل پنجم ارزش عرفانی و ادبی آثار خواجه به همراه گزیده ای از کتابهای فارسی او نمونه ای از سروده های وی ارائه شده است.

بخش پایانی کتاب شامل سه پیوست است که در یکی سالشمار زندگی خواجه عبدالله در چشم انداز تاریخی و در دیگری نقشه های قلمرو غزنویان و سلجوقیان فراهم آمده است. پیوست سوم در برگزیده دو غزال تقدیمی به خواجه عبدالله انصاری است که در سال 1341 در مراسم بزرگداشت نهمصدمین سال درگذشت وی در کابل قرائت شده است. همچنین فهرستی از مهمترین کتابها و مقاله های مورد استفاده در این کتاب عرضه شده است که در واقع کتابشناسی فشرده خواجه عبدالله انصاری به شمار می رود.

هفته پژوهش

برنامه هفته پژوهش گروه زبان و ادبیات فارسی و قطب علمی فردوسی شناسی به صورت مشترک عصر روز شنبه 1390/9/25 از ساعت 14 تا 16:30 در تالار دکتر احمدعلی رجایی بخارایی دانشکده ادبیات برگزار شد. در این نشست صمیمانه دو سخنرانی و یک گزارش علمی به شرح زیر اجرا گردید:

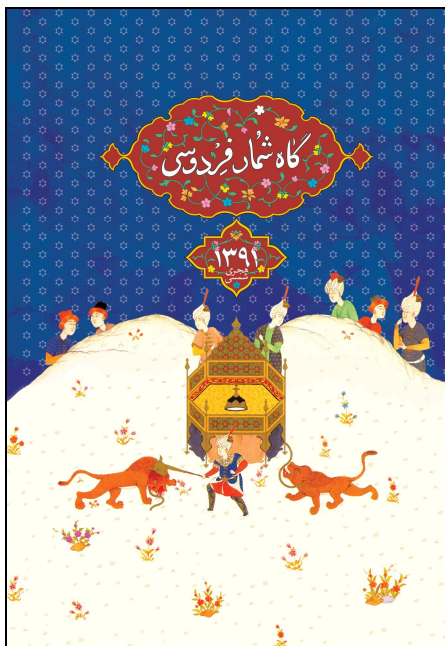

سخنران اول جلسه آقای دکتر محمد تقوی دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی بود. موضوع بحث ایشان «داد و ستد شعر و

مصاحبه با متقاضیان دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی

صبح روز یکشنبه 16 بهمن جلسه مصاحبه با داوطلبان دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی در کتابخانه قطب، مرکز پژوهشهای قطب و تالار علامه اقبال برگزار شد. در این مصاحبه که 5 ساعت طول کشید و در چهار گروه جداگانه برگزار شد جمعاً با 50 تن مصاحبه صورت گرفت تا از میان افراد واجد شرط عده‌ای برای تحصیل در دوره دکتری پذیرفته شوند.

گاه‌شمار فردوسی 1391 منتشر شد

این گاه‌شمار که در واقع خلاصه‌ای از شاهنامه هم است با ویژگیهای ملی و فرهنگی و ... هدیه نوروزی گران‌بهایی است که به صورت **نیمبها** در اختیار دانشگاهیان قرار می‌گیرد. همکاران و دانشجویان می‌توانند آن را از فرهنگسرای فردوسی تهیه کنند. (کوی دکترا، ش 121 - تلفاکس: 8446736)

اشاره کردند و شیوه‌های استفاده از این طرح را به صورت عینی برای حاضران توضیح دادند.

در پایان این جلسه به سه تن از دانشجویان مقاطع سه‌گانه دکتری، کارشناسی‌ارشد و کارشناسی زبان و ادبیات فارسی که امتیازات آموزشی - پژوهشی بیشتری داشتند، لوح تقدیر قطب علمی و گروه و هدیه خانواده دکتر حسین امینی به شرح زیر اهدا شد:

- خانم مینا بهنام، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی.
 - خانم هما رحمانی، دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی.

- خانم الهام ظریف، دانشجوی کارشناسی زبان و ادبیات فارسی.
 در پایان این جلسه، یکی از حاضران، خانم آفاق رحیم زاده همسر محترم آقای دکتر علی‌اصغر ابراهیمی که به همراه سرکار خانم فاضل (همسر مرحوم دکتر امینی) به جلسه آمده بودند، اعلام کردند که قطعه زمینی به مساحت 250 متر در اختیار قطب علمی می‌گذارند تا به هر نحوی که صلاح دانسته شد، در راه تشویق دانشجویان ممتاز و پژوهشگران از آن استفاده شود.

در پایان مدیر قطب و مدیر گروه از خانم فاضل و خانم رحیم‌زاده برای حمایتشان از دانشجویان پژوهشگر سپاسگزاری کردند.

همایشها، نشست‌های علمی قطب

مورد تحلیل قرار داده، با اشاره به اصول مکتب اخلاقی کانت این داستان را روایتی خواندند که از آن یک اصل اخلاقی استنباط می‌شود؛ اصلی که بر اساس نظام اخلاقی اشعری استوار است. دکتر همدانی بر اساس این داستان مثنوی را از این جهت که یک اثر اخلاقی هست یا خیر؟ قابل تأمل دانستند.

دقایق پایانی، جلسه پرسش و پاسخ گذشت و حاضران پرسش‌هایی را مطرح کردند که سخنرانان به این پرسش‌ها پاسخ گفتند.

مدیریت این برنامه برعهده آقای دکتر سید مهدی زرقانی بود. جلسه به ساعت 11:30 رسماً پایان یافت.

بزرگداشت حافظ

بیستم مهرماه روز بزرگداشت حافظ است. به این مناسبت قطب علمی فردوسی‌شناسی روز چهارشنبه 1390/7/20 از ساعت 9:45 مجلس بزرگداشت حافظ با عنوان «ولی افتاد مشکل‌ها» را با همکاری گروه زبان و ادبیات فارسی در تالار فردوسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی برگزار کرد. سخنرانان این بزرگداشت سرکار خانم دکتر زهره تائبی و جناب آقای دکتر سید مهدی زرقانی بودند.

بزرگداشت مولانا در قطب علمی

هشتم مهرماه روز بزرگداشت مولانا جلال‌الدین بلخی است. امسال هشتم مهرماه برابر با جمعه بود بنابراین قطب علمی فردوسی‌شناسی روز شنبه 1390/7/9 از ساعت 9:45 مجلس بزرگداشت مولوی را با همکاری گروه زبان و ادبیات فارسی در تالار دکتر شریعتی دانشکده ادبیات و علوم انسانی برگزار کرد. سخنرانان این بزرگداشت آقایان دکتر محمدرضا راشد محصل و دکتر محمود فتوحی و دکتر امید همدانی بودند.

آقای دکتر محمدرضا راشد محصل در سخنرانی خود تحت عنوان «تأملی در داستان دقوقی»، به تأویل عرفانی داستان دقوقی پرداخته، نقش اوتاد و ابدال را در این داستان توضیح دادند. در قسمتی از سخنرانی به دیدگاه عرفای اسلامی مبنی بر تسلیم بودن در برابر امور عالم اشاره شد. ایشان به عنوان نتیجه بحث گفتند که داستان دقوقی شرح سمبلیک ماجرای سلوک عارف است.

دومین سخنران آقای دکتر محمود فتوحی بود که به «نقد بر قرائت فمینیستی رمان کیمیا خاتون» اثر سعیده قدس پرداختند. ایشان با اشاره داستان گفتند که ما در این رمان با رویکرد ایدیولوژیکی مواجه هستیم علاوه این که در بسیاری جاها اخلاق روایت بی‌پروا زیر پا گذاشته می‌شود و دخالت‌های مستقیم و غیرمستقیم نویسنده در سراسر متن مشهود است. دکتر فتوحی با اشاره به عدم اشراف نویسنده بر واقعیت‌های تاریخی از ساختارهای نحوی ناپخته و غلط‌های املائی نویسنده نیز یاد کردند.

سومین و جنجال برانگیزترین سخنرانی را آقای دکتر امید همدانی تحت عنوان «نسبت مثنوی با اخلاق» ارائه کردند. ایشان داستان کنیزک و پادشاه را از منظر اخلاقی

آوازه‌ها بیان و ردّ و بدل می‌کردند. سپس برای نمونه آوازی را از چوپانان کوهستان دالارنا از کشور سوئد پخش کردند. آن آواز مربوط به چوپانی بود که گوسفند خود را گم کرده بود. پس از آن به نشانه‌های روی درختان اشاره کردند و برای توضیح و تفسیر بیشتر آن نشانه را به تصویر کشیدند. هرکدام از آن نشانه‌ها از دیدگاه ایشان پیام خاصی را نشان می‌داد.

آخرین نکته در بحث ایشان در مورد نوارهای پارچه‌ای بود، که در حاشیه لباسهای چوپانان منطقه اراز سوئد دوخته می‌شود و در مورد نشانه‌های هر کدام از آن علایم روی نوارها توضیحاتی دادند. در پایان جلسه دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته ادبیات سؤالاتی را درباره موضوع بحث از ایشان پرسیدند که به همه آنان پاسخ گفته شد. جلسه در ساعت 10:15 دقیقه پایان یافت.

استاد ممتاز مرکز تحقیقات ملی فرانسه در قطب علمی

پروفسور محمد جعفر معین فر استاد ممتاز مرکز تحقیقات ملی فرانسه (CNRS) که به مشهد آمده بود روز دوشنبه 17 بهمن ماه 1390 به دعوت دکتر محمد جعفر یاحقی در کتابخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی حضور

این جلسه که با حضور اساتید و دانشجویان و علاقه‌مندان به زبان و ادب فارسی برگزار شد، با سخنرانی خانم دکتر تائبی با عنوان «حافظ و امرسن» آغاز شد.

پس از آن آقای دکتر سید مهدی زرقانی سخنرانی خود را با عنوان «تفسیر تازه از عشق در دیوان حافظ» ایراد کردند و در پایان به پرسشهای حاضران پاسخ گفته شد. اجرای این برنامه برعهده آقای دکتر سید مهدی زرقانی بود.

فلکلور شناس سوئدی در قطب علمی

جلسه سخنرانی با موضوع «مردم شناسی فرهنگی و مطالعه‌ای درباره ادبیات و فولکلور چوپانی» روز سه شنبه 1390/8/10، ساعت 9 صبح در کتابخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشکده ادبیات برگزار شد. سخنران این جلسه پژوهشگر سوئدی جناب آقای آندرس لینستدرم بود. در ابتدای جلسه آقای دکتر عاقل از دانشکده کشاورزی به معرفی ایشان پرداختند و گفتند: مهمترین تحقیق وی در ایران به 35 سال پیش باز می‌گردد که در بر روی موسیقی فولکلور چوپانهای روستای فریزی چناران انجام شده است.

آندرس لینستدرم نخست درباره موسیقی چوپانی توضیحاتی دادند و گفتند چوپانان پیام‌ها و احساسات خود را با آن

حضور سرکنسول جمهوری اسلامی پاکستان در قطب علمی فردوسی‌شناسی

آقای قاضی حبیب‌الرحمن سرکنسول پاکستان ساعت ۱۱ روز سه شنبه ۱۸ بهمن ۱۳۹۰ به دعوت مدیر قطب علمی در اتاق پژوهش قطب حضور یافت تا در مورد چگونگی برگزاری و میزان مشارکت کنسولگری پاکستان برای برگزاری «همایش بین‌المللی اقبال و اندیشه‌های او» گفتگو کند. کنگره اقبال قرار است طی روزهای ۳۰ و ۳۱ فروردین‌ماه ۱۳۹۱ در دانشکده ادبیات و علوم انسانی برگزار شود.

در این نشست کاری که آقای دکتر سید جواد مرتضایی دبیر اجرایی همایش نیز حضور داشتند در خصوص چگونگی دعوت از مهمانان خارجی و برنامه‌های همایش و میزان مشارکت کنسولگری پاکستان صحبت شد و مقرر گردید تنی چند از مقامات و دانشمندان پاکستانی به پیشنهاد قطب و با همکاری کنسولگری به این همایش دعوت شوند. همچنین تأیید و مقرر شد کنسولگری پاکستان تازه‌ترین نشریات و کتابهای مربوط به اقبال را که در پاکستان تألیف شده تهیه کند و برای ارائه در یک نمایشگاه تخصصی در اختیار مرکز اقبال‌شناسی وابسته به قطب علمی قرار دهد.

یافت و با مدیر و استادان گروه زبان‌شناسی دیداری صمیمانه داشت.

در این نشست دوستانه که آقای دکتر محمود فتوحی مدیر محترم گروه زبان و ادبیات فارسی و تنی چند از دانشجویان دوره‌های تخصصی زبان و ادبیات فارسی نیز حضور داشتند، در مورد ارتباط زبان‌شناسی و ادبیات و لزوم مطالعات بین‌رشته در ایران و فرانسه صحبت شد و دکتر معین‌فر به پرسشهای همکاران زبان‌شناسی در این خصوص پاسخ داد.

گفتنی است که دکتر معین‌فر سالها پیش در ساختمان قدیم دانشکده ادبیات چندبار سخنرانی کرده و حتی در یک نیمسال تحصیلی درسی برای دانشجویان زبان‌شناسی این دانشکده ارائه داده‌اند. برخی از مقالات ایشان نیز در دوره‌های پیشین مجله دانشکده به چاپ رسیده است.

دکتر معین‌فر که به فرهنگ و زبان ایرانی اعتقادی ویژه دارد، چندین دهه پیش برای ادامه تحصیل به فرانسه رفت و پس از اخذ درجه دکترا از دانشگاه پاریس در مرکز تحقیقات ملی فرانسه استخدام و چند سال پیش با درجه استادی ممتاز بازنشسته شد و هم‌اکنون هم در فرانسه زندگی می‌کند.

اخبار رساله‌ها و پایان نامه‌ها

دریافته‌ها و نتایج حاصله - از جمله بیان دلایل کم فروغ بودن گرشاسب در شاهنامه و سایر حماسه‌های ملی، و نیز چگونگی گذار او از اسطوره به حماسه و تاریخ - به دفاع از رساله خود پرداخت که در نهایت مورد توجه استادان حاضر در جلسه قرار گرفت و پژوهش مزبور، با درجه عالی و امتیاز بیست پذیرفته شد.

3- احسان قبول، موضوع: روش‌شناسی پژوهش‌های ادبی بر پایه‌ی پایان‌نامه‌های انتخابی دوره‌ی دکتری زبان و ادبیات فارسی. تاریخ دفاع: 1390/11/10، استاد راهنما: دکتر محمد علی غلامی نژاد، استادان مشاور: دکتر محمود فتوحی و دکتر ابوالقاسم قوام، استاد داور داخلی: دکتر محمد تقوی، استاد داور خارجی: دکتر احمد رضی از دانشگاه گیلان، نمره‌ی رساله: 19/5.

4- مریم درپر، موضوع رساله: «تحلیل سبک‌شناختی نامه‌های امام محمد غزالی با رویکرد تحلیل گفتمان»، راهنما: دکتر قوام، مشاور 1: دکتر فتوحی، مشاور 2: دکتر محمد رضا هاشمی، داور خارجی: دکتر فرزاد سجودی، داور داخلی: دکتر مهدی زرقانی، نمره: 19/60، تاریخ دفاع: 1390/11/11.

در فاصله‌ی انتشار دو خبرنامه‌ی 18 و 19 این رساله‌ها و پایان‌نامه‌ها در گروه زبان و ادبیات فارسی دفاع شده است:

دفاع از رساله‌های دکتری

1- غلامعباس سعیدی با موضوع «واژه‌سازی در زبان فارسی بر پایه‌ی نظریه‌های دستوری و زبان‌شناختی» به راهنمایی دکتر عباسقلی محمدی و مشاوره‌ی دکتر مه‌دخت پورخالقی و دکتر استاجی و داوری دکتر یاحقی و دکتر علی‌اشرف صادقی از فرهنگستان زبان و ادب فارسی با نمره‌ی 18/5 به تاریخ 90/5/8 دفاع کرد.

2- حمید طبسی، با موضوع «کردارشناسی گرشاسب در حماسه‌های ملی ایران» استاد راهنما: دکتر مه‌دخت پورخالقی استادان مشاور: دکتر محمدرضا راشد و دکتر نقیب نقوی، استادان داور: دکتر مه‌دخت معین، دکتر فرزاد قائمی. تاریخ دفاع: 1390/6/29 نمره‌ی این رساله 20 اعلام شده است. در زیر گزارش مختصر این جلسه را می‌خوانید:

جلسه دفاع از پایان‌نامه‌ی دکتری آقای حمید طبسی با عنوان «کردارشناسی گرشاسب در اساطیر و حماسه‌های ملی ایران» که در قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان تهیه شده بود، روز سه‌شنبه 1390/06/29 در محل تالار دکتر رجایی بخارایی برگزار گردید.

در این جلسه که با حضور خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی چترودی (استاد راهنما)، دکتر محمدرضا راشد محصل و دکتر نقیب نقوی (استادان مشاور)، دکتر مه‌دخت معین و دکتر فرزاد قائمی (استادان داور) و دکتر محمود فتوحی (نماینده‌ی تحصیلات تکمیلی) برگزار شد، دانشجو ضمن ارائه گزارشی از مراحل تدوین رساله و بیان خلاصه‌ای از

دفاع از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

استاد مشاور: دکتر رادمرد، داوران: دکتر مرتضائی و دکتر تقوی، نمره: 18، تاریخ دفاع: 1390/6/31

7- رضا بهرام بیک عبدی، موضوع: «تحول ارزشها در قصاید مدحی فارسی از آغاز تا قرن ششم»، استاد راهنما: دکتر عباس محمدزاده، استاد مشاور: دکتر قوام، داوران: دکتر فاطمی و دکتر اختیاری، نمره: 18، تاریخ دفاع: 1390/6/31.

8- جواد بلندی قلعه جوقی، موضوع: «تحلیل و بررسی صورت و محتوای دو بیت‌های عامیانه خراسان (مورد نمونه: تربت و بیرجند)»، استاد راهنما: دکتر اختیاری، استاد مشاور: دکتر پورخالقی، استادان داور: دکتر ناصح و دکتر قوام، نمره: 18/25، تاریخ دفاع: 1390/7/25.

9- مجتبی عبداللهی، موضوع: «مقایسه دو تذکره عرفات العاشقین و ریاض الشعراي واله داغستانی»، استاد راهنما: دکتر مهدوی، استاد مشاور: دکتر فتوحی، داوران: دکتر صالحی‌نیا و دکتر زرقانی، نمره: 18/25، تاریخ دفاع: 1390/9/22.

10- فرشته ساپود، موضوع: «توصیف در جهانگشای جویی»، استاد راهنما: دکتر رادمرد، استاد مشاور: دکتر قوام، داوران: دکتر راشد و دکتر پورخالقی، نمره: 18/25، تاریخ دفاع: 1390/11/3.

11- محمد بیات مختاری، موضوع: «تحلیل سبک‌شناختی نوروزنامه منسوب به خیام»، استاد راهنما: دکتر مهدوی، استاد مشاور: دکتر فتوحی، داوران: دکتر اکبری مفاخر، دکتر مرتضائی، نمره: 17، تاریخ دفاع: 1390/11/8.

1- مهدی حصاری، موضوع: «بهام در شعر نظامی گنجوی»، استاد راهنما: دکتر فتوحی، استاد مشاور: دکتر رادمرد، استادان داور: دکتر قوام و صالحی‌نیا، نمره: 18، تاریخ دفاع: 1390/6/26

2- یوسفی احمد آباد، موضوع: «بررسی شکل و محتوای طنز کیومرث صابری»، استاد راهنما: دکتر مهدوی، استاد مشاور: دکتر فتوحی، داوران: دکتر نقوی و دکتر مرتضائی، نمره: 18/5، تاریخ دفاع: 1390/6/28

3- عبدالرحمن صمیلی، موضوع: «ترجمه‌الرهان فی وجوه البیان و تحقیق درباره آن»، استاد راهنما: دکتر فاطمی، استاد مشاور: دکتر مهدوی، داوران: دکتر سید جواد مرتضائی و دکتر رادمرد، نمره: 18، تاریخ دفاع: 1390/6/30

4- بی بی مریم نظامپور، موضوع: «بررسی عناصر داستانی در یوسف و زلیخای جامی»، استاد راهنما: دکتر مریم صالحی‌نیا، استاد مشاور: دکتر رادمرد، استادان داور: دکتر بامشکی و دکتر اختیاری، نمره: 18/5، تاریخ دفاع: 1390/6/30

5- محمود بهزادی کندازی، موضوع: «تحلیل آثار هدایت بر مبنای نظریه انتقادی»، استاد راهنما: دکتر امید همدانی، استاد مشاور: دکتر فتوحی، استادان داور: دکتر بامشکی و دکتر تقوی، تاریخ دفاع: 1390/6/31.

6- مرضیه نجار باشی، موضوع: «تصحیح خلاصه‌المقامات احمد جام ژنده پیل»، استاد راهنما: دکتر محمدزاده،

شرکت در همایشها

درباره سبک و محتوای شعر آذری و سبک معماری مرقد وی دیدگاه‌ها و نظرات خود را ابراز داشت و با استفاده از فرصت درباره مرکز اقبال شناسی وابسته به قطب علمی توضیحاتی داد. وی در این سفر خبرنامه 18 قطب علمی را که با خود برده بود به همراه لوگوی کارگروه تخصصی مطالعات شرق میان حاضران توزیع کرد. چکیده و اصل مقالات رسیده به همایش که به جنبه‌های مختلف زندگی آذری پرداخته است همزمان با همایش به چاپ رسیده بود.

«همایش بین المللی بزرگداشت حکیم ابوالقاسم

فردوسی در هزاره دوم شاهنامه»

همایش بزرگی که از سال گذشته با هماهنگی با این قطب علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان طی روزهای 3 تا 5 دی ماه همزمان با ایام زادروز فردوسی در شهر زاهدان برگزار شد در نوع خود همایش باشکوه و بزرگی بود که از چندین کشور جهان محققان شاهنامه‌شناس را به مدت سه روز دور هم جمع کرده بود.

مدیر قطب که از همان آغاز برای برگزاری این همایش مورد مشورت بود در روز یکشنبه چهارم دی ماه 1390 به زاهدان رفت و در همایش مزبور که روز قبل آغاز شده بود شرکت کرد. دکتر یاحقی در مقام رئیس جلسه عمومی روز دوم زادروز حکیم ابوالقاسم فردوسی را به حاضران که از چندین کشور جهان گرد هم آمده بودند تبریک گفت و با اشاره به مقاله شاپور شهبازی که زادروز فردوسی را سوم دی‌ماه اعلام کرده آرزو کرد که این روز ملی مثل 25 اردیبهشت جا بیفتد و در سراسر جهان گرامی داشته شود.

دکتر یاحقی آن شب به ضرورت لزوم شرکت در جلسه فرهنگستان به تهران عزیمت کرد اما دکتر قمر مهدی به نمایندگی از وی تا آخر همایش در زاهدان ماند و در

الف - داخلی

شرکت مدیر قطب در همایش انار در فردوس

همایش ملی انار به همت دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی طی روزهای 13 و 14 مهر ماه 1390 در فردوس برگزار شد. دکتر یاحقی که به این همایش دعوت شده بود عصر روز چهارشنبه 13 مهرماه به فردوس رفت و عصر روز بعد در جلسه اختتامیه سخنرانی خود را با عنوان «جنبه‌های فرهنگی انار در ادب فارسی» ایراد کرد.

همایش بزرگداشت مفاخر جام

صبح روز شنبه 28 آبان مدیر قطب به اتفاق تنی چند از اعضای فرهنگستان که از تهران به مشهد آمده بودند برای شرکت در همایش بزرگداشت مفاخر جام به تربت جام رفت و مقاله خود را با عنوان «تفسیر سوراآبادی و نسخه تفسیر تربت شیخ جام» در نخستین جلسه علنی همایش ارائه کرد و عصر آن روز برای شرکت در جلسه هیأت ممیزه دانشگاه به مشهد بازگشت.

شرکت نماینده قطب در همایش اسفراینی

همایش بین‌المللی آذری اسفراینی طی روزهای 2 و 3 آذرماه 1390 با همت مشترک دانشگاه پیام نور اسفراین و برخی نهادهای مردمی و دولتی در سالن همایشهای مجموعه صنعتی شهر تاریخی اسفراین برگزار شد. در این همایش دکتر قمر مهدی کارشناس مرکز اقبال شناسی قطب به نمایندگی از طرف قطب علمی شرکت کرده بودند. از آن جا که این شاعر مناقب‌گوی سفری به دربار سلاطین بهمنی هند هم داشته دکتر قمر مهدی با حضور در هیأت رئیسه روز دوم با استناد به مقالات ارائه شده

کنفرانس ساعت 9:35 روز شنبه 15 اکتبر 2011 در تالار سخنرانی دانشگاه اویسالا با سخنان کوتاه و افتتاحی خانم دکتر جهانی رئیس بخش فارسی و زبان‌شناسی دانشگاه و پس از توضیح مختصر دبیر کنفرانس رسماً آغاز شد.

نخستین نشست با ریاست پروفیسور چارلز ملویل و سخنرانی دیک دیویس از دانشگاه ایالتی اوهایو ایالات متحده آمریکا آغاز شد که در موضوع «روایات و داستانهای کهن پذیرفته نشده در شاهنامه» سخن گفت. سخنران بعدی خانم پروفیسور گابریلا وندنبرگ از مؤسسه مطالعات منطقه‌ای لیدن هلند بود که درباره «دیوان و پهلوانان در چرخه حماسه‌های ایرانی» سخنرانی کرد. پس از یک تنفس کوتاه دکتر منصور رستگار فسایی استاد بازنشسته دانشگاه شیراز که از آمریکا آمده بود، در موضوع «آزمون خرد و توانایی جسمی» قهرمانان شاهنامه سخن گفت. موضوع سخن سخنران بعد یعنی خانم پروفیسور جودیث ژوزفسن از گوتنبرگ سوئد «داوری و دولت خوب در کتاب سوم دینکرد و شاهنامه» بود.

پس از استراحتی کوتاه و ناهار سرپایی و مختصری که در محل سخنرانی پیش‌بینی شده بود، نخستین جلسه علمی بعدازظهر به ریاست این جانب آغاز شد. در طلیعه این جلسه آقای بهروز برجسته دلفروز از دانشگاه سیستان و بلوچستان که رساله دکتری خود را با خانم دکتر کارینا جهانی در دانشگاه اویسالا گذرانده، مقاله مشترک خود با استادش را با عنوان «رودابه تجلی حماسی آناهیتا» ایراد کرد. دکتر علی حضوری استاد پیشین مطالعات ایرانی در مؤسسه آسیایی دانشگاه پهلوی که هم اکنون در سوئد زندگی می‌کند، در موضوع «سنگ برجام زدن» سخن گفت که سئوالات و بحثهای علمی چندی را در پی داشت. پس از او دکتر جلیل دوستخواه استاد پیشین دانشگاه اصفهان که از استرالیا آمده بود، به بررسی مسئله «پیشینه روایت توده مردم از داستانهای پهلوانی» و تجزیه

جلسات علمی همایش شرکت کرد. دکتر قمر مهدی به همراه مهمانان همایش روز بعد به زابل سفر کرد و در مسیر و در مقصد ضمن گفتگو با دانشمندان داخلی و خارجی از آثار باستانی استان پر برکت سیستان و بلوچستان باز دید کرد.

مجموعه مقالات انبوه این همایش در چهار مجلد بزرگ و در 3872 صفحه به زبانهای فارسی و انگلیسی همزمان با همایش با کوششهای مردانه خانم دکتر مریم خلیلی جهانبیغ دبیر علمی این همایش به چاپ رسیده بود. این قطب علمی بر همت جانانه دانشگاه سیستان و بلوچستان و کوششهای سزاوار تحسین خانم دکتر خلیلی درود می‌فرستد.

ب: فارابی

کنفرانس بین‌المللی شاهنامه (سوئد)

(دکتر محمدجعفر یاحقی)

سفر سوئد به قصد شرکت در «کنفرانس بین‌المللی شاهنامه: هزاره دوم» صورت گرفت که طی روزهای 15 و 16 اکتبر 2011 در دانشگاه اویسالا برگزار می‌شد. دانشگاه اویسالا از قدیمیترین و مهمترین دانشگاه‌های اسکاندیناوی و بلکه اروپاست که از قدیم باز مطالعات ایران‌شناسی هم در آنجا وجود داشته و چهره‌های مانند ژرژستون (1866-1953)، نیبری (1889-1974) (که در ایران بیشتر به نیبرگ شهرت یافته)، ویکاندر (1908-1983) و این اواخر بو اوتاس (1938) در آن مطالعات زبان فارسی و ایران‌شناسی را در زمینه‌های مختلف دنبال کرده‌اند (رک: محمود حسن‌آبادی، نغمه خوش زبان‌فارسی در سزمین قطبی، نشر دانش، سال بیست و سوم، ش چهارم، شهریور 1390، ص 4 به بعد). «کنفرانس بین‌المللی هزاره دوم شاهنامه» هم در همین بخش و با میانداری و دبیری خانم دکتر فروغ حاشا بیکی همکار ایشان بر پا شده بود.

عنوان «راز گشایی داستان بیژن و منیژه با بهره‌گیری از اختریف‌زیک» آغاز شد. بعد از او دکتر اشک دالن از دانشگاه اسلو (نروژ) سخنرانی خود را با عنوان «تصویر زردشت در داستان گشتاسپ» ارائه کرد و به ترسیم چهره‌ی کی گشتاسپ شاه‌کیانی در روایت دقیقی پرداخت.

در نخستین جلسه بعد از ظهر به ریاست جودیت ژوزفسن ابتدا دکتر سید اختر حسین از هندوستان سخنرانی خود را با عنوان «داستان سهراب در یک ترجمه انگلیسی» آغاز کرد. او در این بررسی ترجمه الکساندر راجرز از شاهنامه را مورد مطالعه قرار داد و پاره‌ای از اشکالات آن را برشمرد. دکتر محمود حسن‌آبادی از دانشگاه سیستان و بلوچستان که در حال حاضر به عنوان استاد مدعو در دانشگاه اوپسالا فارسی درس می‌دهد، سخنرانی را خود را با عنوان «معمای پیچیده رستم» آغاز کرد. او در مقاله خود به بررسی آراء همه محققان ایرانی و خارجی که در مورد رستم اظهار نظر کرده‌اند پرداخت و با تکیه بر ویژگی شفاهی بودن حفظ و انتقال مستمر اساطیر و حماسه‌های ایرانی، به این نتیجه رسید که به جای تمرکز بر شخصیت رستم به عنوان کلیتی تجزیه‌ناپذیر بهتر است با روش سازه‌شناختی یعنی تجزیه اجزا و مؤلفه‌های سازنده شخصیت رستم به ریشه‌یابی و شناخت شخصیت او پردازیم.

آخرین نشست این کنفرانس دو روزه به ریاست دکتر منصور رستگارفسائی ساعت 15:30 بعد از ظهر آغاز شد با سخنان دکتر ناصر کرمی از ایران با عنوان «طبیعت محوری و زیست بوم‌گرایی به عنوان نوشونده‌ترین میراث معنوی ایران باستان، مستندات و ارجاعاتی از شاهنامه» که باب دیگری را در سلسله سخنرانیها گشود و بحث‌های خاص خود را به دنبال داشت. آخرین سخنران این کنفرانس پروفسور روشن رحمانی از دانشگاه ملی تاجیکستان بود که در موضوع «شاهنامه در فرهنگ مردم تاجیک» با لهجه شیرین

و تحلیل دو روایت نقالی برجای مانده از شاهنامه پرداخت و باب تازه‌ای را در زمینه مباحث مربوط به شاهنامه گشود. پس از تنفسی کوتاه خانم فاطمه حبیبی‌زاد معروف به «گردآفرید» بانوی نقالی ایران که از آمریکا به این جلسه دعوت شده بود، پاره‌هایی از شاهنامه و روایت‌های عامیانه را در قالب نقالی ارائه کرد که بسیار مورد توجه شرکت‌کنندگان قرار گرفت و سؤال و جواب‌های زیادی در خصوص انگیزه‌های وی برای انتخاب نقالی و دشواریهایی که بر سر راه او بوده است، در پی داشت. نخستین جلسه دومین روز کنفرانس ساعت 10 روز یکشنبه 16 اکتبر به ریاست خانم وندنبرگ و با سخنرانی این جانب محمد جعفر یاحقی از دانشگاه فردوسی مشهد و فرهنگستان زبان و ادب فارسی آغاز شد.

عنوان سخن من «جلوه‌های اساطیری، تاریخی و ادبی رود جیحون در شاهنامه» بود، در آن به بررسی روایات اساطیری و تاریخی در خصوص رودخانه جیحون و بازتاب‌های آن در شاهنامه پرداختم.

سخنران بعد پروفسور چارلز ملویل از دانشگاه کمبریج انگلستان بود که با عنوان «علی یزدی و شاهنامه» سخنرانی کرد و به بررسی رابطه شرفالدین علی یزدی مورخ ناماور اواخر دوره تیموری با شاهنامه فردوسی پرداخت. پس از تنفس کوتاهی نشست بعدی کنفرانس با ریاست پروفسور دیک دیویس و سخنرانی فرهاد وداد از گوتنبرگ سوئد با

امی یین (Amiens) واقع در حدوداً 100 کیلومتری پاریس پیش دخترم، که در دانشگاه این شهر تحصیل می‌کند، گذراندم. در این چند روز علاوه بر دیدار از دانشگاه امی یین و یکی دو سفری که به پاریس داشتم و دیدار مفصل یک روزه با دکتر محمد جعفر معین‌فر استاد ممتاز مرکز تحقیقات ملی فرانسه (CNRS) در کتابخانه دلیژیر ایشان داشتم از دانشگاه لیل (Lille) در شمال غرب و دانشگاه استراسبورگ در شمال شرق فرانسه هم دیدن کردم. این آخری به پایمردی دکتر حسین بیک باغبان بود که بیش از 37 سال در این دانشگاه چراغ ایران‌شناسی و زبان فارسی را افروخته نگه داشته است.

دانشگاه استراسبورگ برای تجلیل از خدمات شایسته دکتر بیک باغبان مجلس بزرگداشتی قرار بود برپا بکند که من به دلیل محدودیت زمان و ضرورت عزیمت به استکهلم نمی‌توانستم تا آن زمان در این شهر بمانم. در این مجلس بزرگداشت که در قالب یک کنفرانس دو روزه طی روزهای چهارشنبه و پنجشنبه 8 و 9 نوامبر 2011 در دانشگاه استراسبورگ برگزار می‌شد، 19 تن از دانشمندان برجسته حوزه مطالعات ایرانی و زبان فارسی علاوه بر استراسبورگ از دانشگاه‌های مختلف جهان از آن جمله مرکز تحقیقات ملی (CNRS) و چندین دانشگاه فرانسه، دانشگاه گوتینگن آلمان و نیز دانشگاه کابل افغانستان، دانشگاه اوساکا ژاپن و دانشگاه پیام‌نور تهران سخنرانی داشتند. در میان دانشمندان شرکت‌کننده در این مجلس علمی نام پروفیسور ممتاز شارل هنری دوفوشه‌کور، پروفیسور اولریش مارزولف و عبدالقیوم قویم به چشم می‌خورد. محور این همایش علمی «اساطیر، افسانه‌ها، تاریخ و فرهنگ ایران دوره اسلامی» بود.

بیک باغبان پس از بازنشستگی از دانشگاه استراسبورگ یک مؤسسه غیردولتی با عنوان «مرکز دانشگاهی مطالعات و تحقیقات ایرانی آلزاس» (C.U.E.R.I.A) راه اندازی کرده که

تاجیکی سخن گفت. مراسم اختتامی کنفرانس هم پس از سخنان کوتاه دکتر حاشاییکی دبیر کنفرانس با شعر خوانی روشن رحمانی ادامه یافت.

ضیافت شب آخر همایش در یک رستوران سنتی با حضور اکثریت مهمانان و تنی چند از ایرانیان دوستدار فرهنگ و تاریخ مقیم اوپسالا برگزار شد و خاطره شیرین یادکرد ارزشهای فرهنگ ایران را در کام همگان جاودانه کرد. بر روی هم این کنفرانس جمع و جور و نسبت به موارد مشابه بارآور و فشرده بود. جلسات نسبتاً بموقع آغاز می‌شد و سخنرانیها طبق برنامه پیش می‌رفت از اتلاف وقت و سرگردانیهای معهود هم خبری نبود. زبان رسمی کنفرانس انگلیسی بود اما ایرانیان ترجیح دادند که به فارسی سخن خود را ارائه کنند. خوشبختانه تقریباً همه شرکت‌کنندگان فارسی می‌دانستند و می‌توانستند از سخنرانیهای فارسی هم بهره‌مند بشوند در این صورت دلیلی وجود نداشت که در کنفرانسی که در مورد فردوسی - پاسدار سخن فارسی - برگزار می‌شد، هر چند در نزدیکیهای قطب شمال، به زبان دیگری سخن گویند. اتفاقاً یکی از بهترین موضوعات این کنفرانس یعنی سخنرانی دکتر محمود حسن‌آبادی هم به فارسی ارائه شد و توجه و تحسین همگان را برانگیخت. او با تواضع و بردباری و انصاف علمی هر چه تمامتر نظریات غربیها و برخی از هموطنان را در مورد رستم جمع‌بندی و نقد کرد و در آخر هم پیشنهادش این بود که رستم را به جای آن که مانند غربیها و برخی از هموطنان خودمان اپیم‌نپات و بهرام و مهر و تیشتر و یا وای و گرشاسپ و ایندره و کریشنه و ارجن و گندوفر و سورنا به عنوان شخصیتی واحد به نظر بیاوریم او را وجودی ترکیبی و چندوجهی بدانیم که در طول زمان از همه این وجوه ترکیب یافته است.

من یکی دو روز پس از پایان کنفرانس به پاریس رفتم و بر سرهم سه هفته‌ای را در فرانسه و عمدتاً در شهر دانشگاهی

همایش فرهنگ و تمدن سلجوقی در علم و اندیشه (ترکیه) - دکتر عبدالله رادمرد

دومین همایش بین‌المللی فرهنگ و تمدن سلجوقی در علم و اندیشه در دوره سلجوقیان با شرکت استادان بیش از 21 کشور از استادان و مدرّسان رشته‌های علوم انسانی طیّ روزهای 28 تا 30 مهرماه 1390 (19 تا 22 اکتبر 2011) در قونیه (ترکیه) برگزار شد. در این همایش همزمان در چهار سالن در ابعاد مختلف تاریخ، سیاست، دین، هنر، موسیقی، نجوم، سازمان‌های علمی، فلسفه، آموزش و پرورش در عصر سلجوقیان سخنرانانی به ارائه سخنرانی پرداخته بودند.

این سخنرانی‌ها همزمان به سه زبان فارسی و عربی و ترکی ترجمه می‌شد. از ایران 15 تن از مشهد و تهران و سمنان و آذربایجان با ارائه مقاله شرکت کرده بودند که بعد از ترکیه بیشترین شرکت‌کننده‌ها در این همایش بودند. موضوع سخن من «تعامل سبکی تفسیرهای فارسی دوره سلجوقیان» بود که در روز پنجشنبه 29 مهرماه ارائه گردید، غیر از تعامل و آشنایی استادان دانشگاه‌های مختلف با همدیگر در ضمن همایش از دانشگاه بزرگ سلجوق با جمعیتی نزدیک به 85 هزار دانشجو در سه نوبت روزانه و شبانه و آموزش از راه دور دیدن کردند. زیارت مقبره مولانا و مشایخ فرقه مولویه نیز از دیگر برنامه‌های حاشیة این همایش بود.

قرار است در روزهای 3 و 4 آوریل 2012 نخستین کنفرانس علمی دوروزه خود را با عنوان «خوشبختی در تفکر ایرانی» در دانشگاه استراسبورگ برگزار کند.

در این سفر پس از بازگشت به سوئد با قرار قبلی ساعت 10 تا 12 روز جمعه 10 نوامبر در بخش زبان‌شناسی و فقه اللغة (فیلولوژی) دانشگاه اوپسالا با خانم دکتر جهانی و همکاران و دانشجویانشان گفتگویی دوستانه داشتیم در مورد «جنبه‌های عقلانی ابوالفضل بیهقی در تاریخ‌نگاری» که به مناسبت وصول نسخه‌ای از تاریخ بیهقی مصحح این جانب و آقای مهدی سیدی و همچنین رسیدن نسخه‌ای از ترجمه انگلیسی تاریخ بیهقی به قلم پروفسور باسورث از این دو کتاب هم گفتگو شد.

از برنامه‌ها و خبرهای علمی دیگر سوئد آن که انجمن مطالعات ایرانی اسکاندیناوی (SSIS) قرار بود روز 12 نوامبر 2011 برای رونمایی از کتاب منتخب ادبیات فارسی پروفسور بوواتاس استاد بازنشسته دانشگاه اوپسالا در موزه استکهلم جلسه‌ای علمی برگزار کند که طبعاً من به دلیل ضرورت بازگشت به ایران در روز 11 نوامبر، نمی‌توانستم در آن مراسم حضور پیدا کنم.

در این سفر به کتابخانه کارولینای دانشگاه اوپسالا هم یکی دو بار سر زدم و با نسخه‌های خطی فارسی و برخی کارها که در اوپسالا انجام شده بود آشنا شدم. سی دی یک نسخه خطی به تاریخ 616 از کیمیای سعادت غزالی را هم برای سلمان ساکت دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی، که این کتاب را زیر نظر من برای رساله دکتری خود تصحیح می‌کند، گرفتم و با خود به ایران آوردم. سرانجام پس از اقامتی یک ماهه در اروپا، روز 11 نوامبر بر ابر با 20 آبان ماه 1390 از استکهلم به استانبول و از آنجا به مشهد آمدم.

اخبار فرهنگسرای فردوسی

پشت تریبون قرار گرفت و با وجود سن بالای 100 سال اظهار امیدواری کرد تا نفس دارد لحظه‌ای از راه دانش‌اندوزی جدا نشود.

آیین زادروز فردوسی در مشهد برگزار شد

آیین زادروز حکیم ابوالقاسم فردوسی، شامگاه جمعه 2 دی‌ماه 1390 برگزار شد. در آغاز این مراسم، دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر فرهنگسرا با اشاره به چند مناسبت اخیر گفت: در این روزها ما جشن آذرگان، عرس مولانا (روز وفات مولانا)، شب یلدا، زادروز فردوسی و تولد حضرت عیسی (ع) را در تقویم داریم که یکی از مهم‌ترین آن‌ها عرس مولاناست (26 آذرماه، روز درگذشت وی) در ترکیه برگزار می‌شود. وی از سوم دی ماه به عنوان زادروز فردوسی یاد و مستندات آن را برای حضار تشریح کرد.

استاد سیدی سخنران بعدی برنامه بود که از اهمیت اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران در زمان تولد فردوسی سخن گفت. به گفته وی، دوره سامانی که درخشان‌ترین دوران فرهنگی ایران است، فرصت خوبی برای رشد و پرورش بزرگ مردی مثل فردوسی بود. سخنران دیگر این مراسم، علیرضا نظیف بود که درباره «شاهنامه‌خوانی، گونه‌ای از موسیقی حماسی ایران» سخن گفت. وی شاهنامه‌خوانی را به سه بخش تقسیم کرد که یکی از آن‌ها شاهنامه‌خوانی به صورت محفلی است و از گذشته به ویژه در مناسبت‌هایی مثل شب یلدا، بزرگ مجلس به خواندن شاهنامه پرداخته می‌شد.

اجرای قطعه «وطن یعنی» توسط امیر شهلا و اجرای شاهنامه خوانی زورخانه‌ای توسط مرشد حسین مقدم، رضا عسگری و نمایش حرکات زورخانه‌ای با اجرای نوجوان علیرضا عسگری از دیگر برنامه‌های این مراسم بود.

شانزدهمین جلسه میان فصلی فرهنگسرا با محور «فردوسی و ولایت»

شانزدهمین گردهمایی میان فصلی فرهنگسرای فردوسی با عنوان «فردوسی و ولایت» شامگاه جمعه بیست و هفتم آبان 1390 با حضور پروفیسور گنجی، پدر جغرافیای ایران و جمعی از استادان زبان و ادبیات فارسی، دانشجویان و دوستانان فردوسی در مجتمع ساپکوی مشهد برگزار شد.

در این مراسم، دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر فرهنگسرا با اعلام این خبر که گاه شمار فردوسی برای سال آینده منتشر خواهد شد، افزود: این گاه‌شمار که در سال جاری نیز در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته، در واقع خلاصه‌ای از شاهنامه است به طوری که برای هر روز 6 بیت از شاهنامه که القای مفهوم آن روز را می‌کند، گنجانده شده است. در این گاه شمار مناسبت‌های فرهنگی، ملی و اسلامی ایران، افغانستان، تاجیکستان و حتی ارمنستان که مشترکاتی با ما دارند، آورده شده است. در این مراسم، همچنین دکتر بهار در خصوص بزرگداشت مهرگان سخن گفت.

دکتر پورخالقی به مقایسه حماسه غدیر در شعر فردوسی و ملابمان علی کرمانی پرداخت و مهندس محسن مستوفی از سپاه آرایشی گودرز، کهن‌الگوی نبردهای زمینی گفت. در ادامه این مراسم، از خدمات علمی مهدی سیدی و مهندس گرامی تجلیل شد و پروفیسور گنجی نیز

«از مشهد تا آگرا» با حضور سفیر هند در ایران در هجدهمین گردهمایی فرهنگسرای فردوسی

هجدهمین همایش میان فصلی فرهنگسرای فردوسی با عنوان «از مشهد تا آگرا» به بحث در خصوص پیوندهای فرهنگی، هنری و ادبی خراسان و هند اختصاص داشت. در این برنامه که شامگاه جمعه 28 بهمن 1390 در ساختمان ساپکو مشهد برگزار شد، ابتدا دکتر یاحقی مدیر فرهنگسرا به مناسبت‌های فصل اشاره کرد و در ادامه پس از پخش یک نماهنگ ویژه معرفی هنر و معماری هند به ویژه شهر آگرا که بنای باشکوه تاج محل در آن قرار دارد، سریواستاورا سفیر هند در ایران به ایراد سخنرانی پرداخت.

وی در ابتدا به سختی یکی دو جمله به زبان فارسی بیان کرد و گفت: بسیار علاقه‌مند است زبان فارسی را یاد بگیرد چون هند و به خصوص شهر او «آگرا» با فرهنگ ایرانی و زبان فارسی پیوند دیرینه‌ای دارد.

سفیر هند افزود: بیشتر کلمات هندی ما از زبان فارسی است به همین دلیل من برای این‌که با فرهنگ ایرانی به خوبی آشنا شوم باید زبان فارسی را فراگیرم. وی در ادامه از علاقه هندی‌ها به ایران سخن گفت و اینکه بزرگانی مثل تگور که از شاعران نام آور هند است از شیراز دیدن کرده و علاقه خاصی به حافظ و سعدی داشته است.

دیگر سخنران مراسم دکتر راشد محصل، عضو هیأت مدیره فرهنگسرای فردوسی بود که با موضوع «چاپ‌های شاهنامه

در هند» به ایراد سخنرانی پرداخت. دکتر راشد به پیوندهای اسطوره‌ای و تمدنی دو کشور ایران و هند اشاره کرد و گفت: با تأسیس انجمن آسیایی بنگال نخستین منتخبات اشعار شرقی که بخشی از آن متعلق به شاهنامه بود در 1775 چاپ شد. وی در ادامه به نمونه‌های دیگری از چاپ شاهنامه در هند اشاره کرد.

مهدی سیدی، عضو هیأت مدیره فرهنگسرا از «مشهد گذرگاه فرهنگی هند» گفت و به مدارس علمیه‌ای اشاره کرد که توسط هندی‌ها در مشهد ساخته شده است. به گفته وی، هندی‌ها در ساختن مدارس خیرات‌خان، میرزاجعفر سروقدی، فاضل‌خان و نواب، مؤثر بودند.

دکتر ویدا احمدی سخنران دیگر برنامه بود که به بررسی روانکوانه تأثیر هند و باغ‌های آن در شعر صائب و نقاشی‌های رضا عباسی پرداخت و گفت: در اشعار صائب و آثار نگارگری رضا عباسی به خوبی نشانه‌ها و نمادهایی مثل باغ و گل و گیاه را می‌توان دید که متأثر از فرهنگ هند است. در ادامه استاد محمد قهرمان با یک غزل و یک قطعه شعر به لہجه تربتی حاضران را مهمان کرد.

دکتر محمود فتوحی که سخنران بعدی بود «سبک اصفهانی و هندی» را موضوع بحث خود قرار داد و گفت: در واقع باید نسبت به آن‌چه در تاریخ ادبیات‌ها درباره سبک هندی وجود دارد، تجدیدنظر شود و بگوییم سبک هندی شامل سه دوره قرن دهم (طرز وقوع)، قرن یازدهم (طرز نازک خیالی اصفهانی) و قرن دوازدهم (طرز دور خیالی هندی) است.

سخنران پایانی این مراسم هم علیرضا نظیف بود که از پیوند موسیقی هند و ایران سخن گفت. به گفته وی موسیقی هند چونان اقیانوس هند ژرف و گسترده است و آلات موسیقی زیادی وجود دارد که هم در موسیقی ایران، هم موسیقی هند کاربرد مشترک دارد مثل: تنبور، رباب، سه‌تار، سنتور و ارغنون.

شاهنامه خوانی نوجوان فاطمه حسینی و رونمایی از گاه‌شمار فردوسی نیز از جمله برنامه‌های این مراسم بود.

جلسات هفتگی قطب علمی دانشکدهٔ ادبیات - دانشگاه فردوسی

(استفاده از این جلسات برای همگان آزاد است)

دکتر راشد ممصل - دکتر امامی	ساعت 14 تا 16	شنبه‌ها	ذخیره فوارزمنشاهی از کتابهای پایه پزشکی سنتی ایران اثر اسماعیل جرجانی
فانم‌ها: مق‌پرست - یداللهی	ساعت 12 تا 14	یک‌شنبه‌ها	ویراستاری
دکتر یامقی - دکتر قائمی	ساعت 16 تا 18	یک‌شنبه‌ها	شاهنامه خوانی
دکتر یامقی - آقای سیدی	ساعت 16 تا 18	دو‌شنبه‌ها	قابوس‌نامه
دکتر زنجانی‌زاده	ساعت 12 تا 14	سه‌شنبه‌ها	مطالعات پیش اساطیری
دکتر زرقانی، دکتر تقوی	ساعت 16 تا 18	سه‌شنبه‌ها	مثنوی خوانی
دکتر مهدوی	ساعت 12 تا 13	چهارشنبه‌ها	جلسات نقد (دیدگاه‌های ادبی)
فانم جهانپور	ساعت 14 تا 16	چهارشنبه‌ها	ادبیات ایران پیش از اسلام

آدرس: دانشگاه فردوسی - پردیس دانشگاه - دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی - طبقهٔ اول -

کتابخانهٔ قطب علمی فردوسی‌شناسی